

FÜGGETLEN LAPOK

Megjelennek minden nap.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18 sz. a.) intézendők. Bérmentetlen levelek el nem fogadhatók.

Uj előfizetés

FÜGGETLEN LAPOK továbbí folyamára.

April-juniusi évnegyedre .5 ft. — kr.
April-szeptemberi félévre 10 " — "
April-decz. 3 évnegyedre 15 " — "
Egy hóra 1 " 70 "

A kiadó-hivatal, 3 korona utca 18. sz.

Fertővidék apr. 10.

A nagy elvi küzdelem, mely ma általánosan el van terjedve, s a békés polgár kunyhójába is becsempészte magát, mint minden fejlődés, melyet a történelem eddig számunkra följegyzett, ha a köztársaság aggodalmával, sőt ellenhatásával találkozott is, bizonyos idő lefolyása után, a kibékült érzelmek fölt az igazság érdekeit hozta előtérbe.

Es lön vigasza az emberiségnek, mely tanuval meriti bölcsességét a multak eseményeiből.

A mik Ausztriában legutóbb történtek, habár kedélyünk erősebben ingatták is meg, értelmünk világos kombinációt csak megerősíték.

Attekinve a politikai alakulásokat, melyek századokon át, a mai állapotokat eredményezték, nem lehetünk reményeinkben oly vérmesek, hogy csak pillanatig is csalódásba estünk volna, a hosszú absolutismus erőszakolt békéje után kitört alkotmányos cselekvések rohamra is irányt fölött.

Csak egyet ohajtottunk volna, azt, hogy a concordatium sorsa, ne ily végletekre vitt szenvedélyeknek vettett volna áldozatul.

A vallásos érzületet sértette a cynismus, mely diadalt ünnepelt állítólag az egyház fölött.

Ezt meg lehetett volna előzni. Az annyit rebesgetett revisiót a viszonyok számbavétele mellett, a megoldás érdekében érvényesíteni kellett volna. Mert kiki beláthatta, hogy alkotmányos kormánytal szemben, a fejedelmi hatalom többé egyoldalul támaszt nem adhat a népképviselői szándékaival ellenkező érdekek számára.

Mindezeket csak azért hozzuk fel, mert nem is képzelhetjük, hogy a szomszéd parlamentnek az egyház irányában követett eljárása a magyar képviselő házra minden hatás nélkül lehetne.

Es ez jobban is igazabban érdekel bennünket, mint a concordatium bukása, melyet vészített ügynek tekintünk az egyház részéről; de más részt jogilag is világos, hogy az alkotmány szentesítése, s a koronázás után, a régi magyar közjog jutott ismét érvényre, s az egyházi és állami jogviszonylatnak alkotmányos törvények által rendezett

intézménye újból föléledt, hogy határon kívül tegye mindazt, amit az abszolút uralom hagyott utált örökségül a népek számára.

Arról lehet most már szó, mily szeltemben fog a törvényhozás az 1848. XX. t. cz. alapján rendezendő confessionális érdekek megoldásában eljárni?

Valjon össze tudja-e majd egyeztetni a szabadelvűséget a vallásos érzület nagy tiszteletével, mely szabad-elvű szellemeknél, jellemvonás, s a lélek függetlensége.

Tisztán abstrakt bölcsészetre helyezkedett eljárás ott, hol szellemet kell önteni az alkotandó intézmények törvényekbe, egy részt hidegen hagyná a kedélyeket, másrészt pedig skepsisbe hozna ezeket a vallás szent dolgai iránt, melyekben ekkorig nyugalmat, boldogságot talált.

Kívánjuk tehát, hogy a törvényhozás a katolikusok irányában a mily liberalis, egyszersmind oly igazságos is legyen.

Jesül kívánjuk, hogy az állam irányában, a politikai függetlenség azon mértékét adja, melyet a szabad-elvű belga alkotmány sem vélt megtagadhatónak az egyháztól.

Kívánjuk, hogy ezen államtól függetlenség alapján a katolikusok az ő felekezeti körükben az öncselekvés és autonomia azon teljét nyerjék meg, melyet az 1781-diki törvények a protestansok számára oly szabadelvében biztosítottak.

Ha a törvényhozás a hazafiság és szabadelvűség ily kvalifikációjával fogja rendezni az interconfessionális érdeket, meg lehet győződve, hogy a pap-ság nem fog vele szemközt ellentétet képezni, izgatván a népet, mint ezt a szomszéd osztrákoknál oly sajnos tapasztaltuk.

Ilyen a közvélemény a confessionális kérdések körül e vidéken. Az érdekeltség vallási ügyeink iránt naponta növekszik még a világiaknál is, kikre a sopronyi kath. gyűlés nagyszerű ébresztő szer vala.

Szervezeti teendőink

I.

A törvényhozásnak legsürgősebb három teendői után, melyek épen színyegen vannak — az országos budget, a horvát kérdés, és néhány vaspálya iránti egyezkedés megerősítése, — egész tevékenységét a rendezési kérdésekre kell fordítani, ha maga után fél munkát hátrahagyani, sőt, mint máskor kifejtettük, egész eddig nagy gonddal felállított épületét bizonyos roskadozásnak engedni nem akarja.

Ugy akarta a sors, hogy 1848-ban Széchenyi gróf közvetlen közelében állva szenvedő tanu legyünk azon kedély hullámzásnak, mely a remény és

aggodalom hányatásai közt, végkép egy mély kedélybajjá lön. A lánchíd, mint alkotásainak egyik színtere, épen e mozgalmak korszak közepette közeledett befejezéséhez.

Felízgatott beteges kedélye a lánchíd sorsát különös babonás kapcsolatba hozta a haza jövőjével. Egyedüli szórakozása, egyedüli eszköz, mi nyomott hangulatát némileg emelte, a lánchíd utolsó munkáinak szerencsés haladása volt.

Végre jött a válság ideje. A négy nagy lánchídcsakaszt tizenkét darabban kelle felvonni. Ez semmi nagyobb szerű híd nál nem történt baj nélkül s itt a legnagyobbat kelle az oszlopokon emelni s kifeszíteni.

„Ha ez szerencsésen sikerül — monda — hiszem rendkívüli szerencsénk nem hagyott el egészen, megbirjuk s átjárjuk a nagy nemzeti válságot is” kedélyében e hit mindig élénkebb lön.

Sorban feszült a lánchíd és nehézség nélkül — minden kifeszített lánchídcsakasz emelte kedélyét, midőn a feszítés a tizenegyedik szakasznál is szerencsésen végbement, alig ismertünk rá, ki volt cserélve.

Egy szép délután — emlékezhetek rá sokan — kelle az utolsó szakaszt felvonni s összekötni, s evel a válság teljesen be volt volna fejezve, ott volt Széchenyi gr. sétálva a hajósoron, melyen az utolsó lánchídcsakasz hevert. Clark Ádám elbizakodással sétált a lassankint felvonuló lánchídon, melyet a már 11-szer próbát kiállott vonólánc emelt a magasra.

Megpattan egy karika s a hajósor mintha ketté lett volna metszve kétfelé váltak, a lánchíd a Duna fenekén, Széchenyi eltűnik s egyszerre megfutja a két várost a rémhír, hogy Széchenyi a Dunába veszett, senki sem tud fölőle.

Este felé elékerült Budáról, hol átöltözött s midőn szobájába siettünk az érkezőhöz, láttuk oldalán hosszában a két foltokat, melyeket maga sem tudott, mikép kapott, mert egyszerre csak a Dunában találta magát s mert a budai parthoz volt közel, kiuszott s egy közel házba menekült.

Ezen időn tul kedélye meg volt törve, s semmi sem birta felemelni, míg Pestet elhagyni volt kénytelen.

Mélyebbek voltak e benyomások kedélyünkre, hogyszem elfeledhettük volna, sőt hasonló események körül mindannyiszor régi elevenségökben támadnak fel eltölteni a kedélyt sejtelmekkel s nyomás alá görnyeszteni a lelket, mely mesterkéltan alkotott kombinációkban keres menekülést.

Napjaink egy újabb alakulások korszaka, csendesebb, de tán áthatóbb, mint az 1848-ki is, e napokra esett egy másik monumentalis építkezése körünknek, a — Lipót-templom.

A hányzor fátna lelkünk előtt felmerül, nem szabadulhatunk a képzé-

lettől, mely annak alkotásában saját alkotmányozásunk képét mutatja fel.

A kupola, mely az egészet betetőzi vala, a közjog, mely alkotmányunkat is befejezetté teszi, az oszlopok, melyek a kupola terhének fenntartására valának emelve, az alkotmány épületben teszik a benső szervezeti intézményeket, melyek képesek a tetőzet terheit hordozni.

Négy oszlop a gyöngye, hibás alkotásu gyámoly nem birta a tetőt, össze kelle roskadni az építménynek.

Mi is felállított a közjogban a kupolát; de az oszlopok még igen gyöngék, részben hiányosak, részben kiépületlenek — a horvát kérdés — erdélyi unió — választási rendszer — megye-rendezés — ez az építmény négy corinthi oszlopa, melyen a kupola — közjogunk — nyugszik.

Mindezekben csak azt akartuk megjelölni, hogy a közjogi alkotások mindaddig gyöngye alapokon nyugsznak, ingatózók és roskadozók, míg annak támaszai — az intézmények benső rendszere — nem megfelelő.

A kapcsolati viszony szilárd s ingatlan fennállása századok ösztönszerű hite ma már öntudatos meggyőződésérett mi bennünk. A nyugati cultura emlőn emelkedett nemzetünk a fejlődés azon fokára is, melyen ma állunk, s hogy egy maroknyi csoport évezredig fenntartja magát azon nagy folyam partjain, honnan anyai nagy népfajok mint mi országát alapítandók, elenyésztek és elsöpörtettek, ezt csak azon cultura befolyásának és őseink bölcs fogékonyságának köszönhetjük. Ettől elszakadni annyit tenne, mint szakítani a kulturával s szövetkezni a — vadsággal.

De e kapcsolati viszony a kivított paritás alapján és dualismus mellett az állambölcsesség magasabb fokát igényli, azon nemes erőfeszítés, mely régebben védett és mentő hazafiság volt, most törésre viheti dolgainkat s mindent veszélybe dönthet.

A parlamentararis kormányrendszer szinte a culturalis intézmények egyike, mely gondosabb ápolást és magasabb culturali fokot követel, mint régi rendszerünk.

Azon renitentialis erő, mely haldan a nemzet legnemesebb elemeinek volt attribútuma, mely akkor Bécs nyomása, és az elnyomott kormányzások mellett vélt és mentett, ez által a polgári erények disze volt, most felelős kormány ellenében, mely a törvényhozás színe előtt működik, polgári bünné vált.

Az alkotmányban a nép t. i. a társadalom egyeteme a felségi jogok osztályosa lön. A népfeltség eszméje az új alkotmány alapja. E jogokat azonban törvényhozással, az az választottai által gyakorolja a nép.

Mind ennek áldása tehát attól függ:

minő a választási alap, azaz minők választási törvényei?

A jogegyenlőség elve csak azt követeli korunktól, hogy mindenki egyenlő qualificationalis szabályoknak legyen alávetve, senki ki ne zárassék, ki a mindenkire szabott mértéket megüti. De jaj azon államnak, melynek választási rendszere semmivé teszi a szellemi cultura, a magasabb értelmiség befolyását, s a könnyen félrevezethető tömegek kezére játsza a hatalmat.

Ez a felállított kupola egyik fő oszlopa; mindenek előtt ezen oszlopot kell igen józanul megválogatott anyagból bölcs számítással megerősítenünk és felemelnünk, hogy több nyugalommal és kevesebb aggálllyal nézhessünk a jövőnek elibe.

Vaspályák tárgyalása.

Most midőn törvényhozássunk valahára küszöbére jutott tárgyalásainak azon szakaszában, mely a vaspályák iránti intézkedéseit megkezdendi, nem lesz helyén kívül némiemket a tárgyalás modorára nézve is elmondanunk.

A törvényhozás terén, mely parlamentararis formák közt, változott eljárás formákat is követel, sok minden új még, épen azért azon eljárás, melyen indulunk, praecedenseket alakít s előállítja a cynosurákat a későbbi időnek.

Az első tárgyalások modora megérdemelné emnélfogva tiszteletesebb megvitatást s gondos megállapítást.

Midőn két héttel ezelőtt a kormány az első bevégzett vasuti munkálatokat letette a ház asztalára, s azok a törvényhozási tárgyalások körmenetét megkezdék, minden további vita vagy hozzászólás nélkül egy bizottmány megválasztása lön elfogadva, és az meg is választaték s a vaspálya kérdések egy négyfoku rostának utaira jutottak.

A vasuti bizottmány mellett tárgyalandja a financialis választmány, erről kerül az osztályok tárgyalási keretébe és a kilencz osztály ha leörölte, kerül az összes osztályok szűkebb keretébe és végül így kerülhet a képviselőház vég eldöntése alá.

Meg kell itt mindenekelőtt jegyeztnünk, miszerint a most szobán forgó vaspálya-ügyek olyak, melyek iránt a kormány felhatalmazást nyert a törvényhozástól, és már kész befejezett egyezményeket terjeszt előt, melyek ma már kötelezők a félre nézve; érvényre azonban az országra nézve csak a törvényhozással megerősítése által jutnak.

Ezen kérdésekben tehát elvileg már elfogadott, sőt a törvényhozással által sürgetett vonalok kerülnék tárgyalás alá.

Annál feltűnőbb anomalia a megoldás formáinak szokatlan nehézsége s a tárgyalások alapnélküli sokszorozása.

A törvényhozással hivatalos körén kívül a politikai pártok egy is minden fontosabb ügyet érkezteltekben előre megvitatnak és annak eldöntése iránt állapotásra jutnak.

A vasuti bizottmányokba, ha helyesen állítatnak össze, ugy is az előforduló szakok minden osztályból kell elemeknek lenn

A FÜGGETLEN LAPOK TÁRCZÁJA.

A római élet Augustus korában. A korabeli költők rajza után.

II.

Jóllehet Horác egyszer akkép nyilatkozott, hogy „ha Tivoliban vagyok, Rómát szeretem, ha Rómában lakom, Tivolt szeretem,” az még is megállapítva van, hogy a mezei elvonultsága és magánya csöndét, melyet egyszerűség, középesség jellemzett, pohár és műszak fűszereztek, a római zajongó életnek élébe tevő:

O rus, quando ego se aspicias? . . . ez szíve mélyéből fakadó fölkiáltása „Te tudod,” mondja mezei laka fölgyelgőjéhez, „hogy én mindig, valahányszor föglalkozásaim Rómába binak, fájdalommal válok meg mezei magányomtól.” Azért Horác is, ki megelégszik Róma városrészeiről szólván, ha azokat egyszerűen jelzi, a nélkül, hogy azok hosszabb leírásába bocsátkoznék, nem fősvénykedik élénk színei alkalmazásában, ha Tivoli ingerlő természetét, vagy Sabin hegyi laka üdítő árnyékait leírni akarja. „Mi sem tesz rám oly megható benyomást, mint Albunea nympba laka, (a tivoli nympba barlangja a vizesésnél), a mélységbe rohanó Anio, Tiburnus szent berke, a gyümölcsös

kertek, melyeket az oda tolduló hullámok öntöznek!”

Me nec tam patiens Lacedaemon, Nec tam Larissae percussit campus optima, Quam domus Albunae resonantis,

Et praecipis Anio, ac Tiburni lacus, et udae Mobilibus pomaria rivis!.. Lehet-e ennél édesebb zamatu leírása a szép Tivolinak?

De másutt is lelke ez irányányát bőven képviselve találjuk, s föleg odáiban. Fájdalom, a mai Tivoliban azon napokra semmi egyéb nem emlékeztet, a még meglevő vizesésen kívül.

Azon omladékoknak, melyeket ottan, mint Horác háza maradványait, az utazóknak mutogatják, a bájós lantu költő birtokával semmi összefüggésük nincsen, jóllehet már azon időben, midőn Svetonius Tivoliban volt, ama házat, mint egy koron Horác birtokát, jelölték és mutogatták a kíváncsi utazóknak. Költőnknek soha sem volt ott saját mezei nyaralója, s azon költői sajátosságokkal, s formai tisztasággal kikerekített édes zamatu versek, melyek Tivoliból keltezték lenni mondatnak, valószínűleg Mecoenas, vagy Varus, vagy Vergil barátja kertjében írvák. Ő maga világosan kimondja: hogy semmi egyéb birtokot sajátjának nem nevezhet, azon kis házon kívül a sabinhegyen, melyet Mecoenas neki ajándékozott.

Már említettük, hogy Horác igen valószínűleg az esquilini halmon Mecoenas, Virgil és Properecz közelében lakott, habár ő maga költeményeiben arról nem is tesz említést. Annyi bizonyos, hogy hamvai Mecoenas kertjében mellette nyugszanak. E sir tiszteli azon hatalmas férfit, ki végrendeletében, melyet Augustushoz intézte, egyszerű, de sokat jelentő szavakkal emlékszik meg szívének kedves Horácra: „Horatii Flacci, ut me, esto memor,” s miután a költőt életében emagához fölemelte, s mindig a legjobb indulattal pártfogó, hamvainak még holta után is maga mellett vendégszerető helyet engedett.

Valóban érdemes: hogy Mecoenas emlékezete a nagy római költő nevével örökké éljen, nemcsak azért, mivel a halhatatlan költő pártfogása alá vevé, de mivel azt annyi szeretettel méltósággal is tevő, megelőzve az ifju Horác bátorlanságát, hogy ő csak egy római libertinusnak fia, az etruuriai fejedelmi törzs ivadékát meglátogathatta, s a római birodalomban Augustus után legelső hatalmas ember házába, mint barátjaéba, léphetett. — Miután Mecoenas a költőt Augustushoz bevezeté, s őt neki bemutatá, nemcsak igen sokszor háza asztalához is meghívá, de a mi több, ő maga is többször vendéget volt Horácnak, ilyenkor Horác nem vendéget őt caecubum vagy erős calenumi borral, nem a borok legizesebbjével a falernumi- és formiával, de maga szírté sabinumi borának becsét adott a szelendűs költő azon emlékeztetése, hogy azt

azon napon zárta korsójába, mikor a nép örömjongva üdvözölte őt a színházban betegségéből fölülése után; de beszöjünk ide az eredeti idézetet, e rövidke költeménye különben is koszoruja egyik legszebb levelei közé tartozván:

Vile potabis modicis sabinum Cantharis, Graeca quod ego ipse testa Conditum levi, datus in theatro Cum tibi patus Care Mecoenas eques: ut paterni Fluminis ripae, simul et iocosa Redderet laudes tibi vaticani Montis imago Caecubum et praelo domitam caleno Tu bibes uam. Mea nec Falernae Temperant vites, neque Formiani Pocula coiles.

Még most islétezik Mecoenasnak egy mell-szobra, a mely Caracollban találtatott, s a melyt a régészek hozzá való hasonlatossága miatt fölismertek. A fej előrése kopasz, ez Mecoenasnak sajátos jellege volt, miután tudva van, hogy feje kopaszsága miatt köpönye végéig fejére szokta volt vetni.

Mecoenas sirja az esquilini halmon van, ez akkor egészen kertekkel volt koszoruzva, s ekkép van mai napig is. Ugyan e helyen előbb Róma szegény népének sirkertjei valának, kik ott, mint most is szokásban van, közös sirtoltokba temetkezének. E szomorú, egészségtelen helyet, melyet ragadozó állatok is nyugtalanítának, s a melyet Horác Canidia vázraslatát színhelyének lenni monda,

Mecoenas megtisztítatá és kertjévé átvarázsolatá. Ez által az egész tér az egészségre kevésbé ártalmassá lön, s Horác joggal mondhatá, hogy az esquilini pártfogója által egészséges, lakályos helylyé átalakított.

Mecoenas házánakigjen terjedelmesnek s lakályos kényelemmel fölszereltnk kellett lennie, mivel tudjuk: hogy Augustus betegségében ezen nyaralóba viteté magát, itt föl-találván azon kényelmét, a gyönyör is vidámság azon fűszeres legkörét, melyet rideg háztartásban nélkülözni mondatik. Mint ivadéka az etruuriai fejedelmeknek, kikről tudjuk: hogy a torony szerű építkezést divatba hozták, lakát szinte ilyeténnek, s igen jelentékeny magasságuval ékesíté, ennek födeléről, mint Horác említi, tekingetett le a zá-bongó és hatalmas Rómára. Igen valószínű, hogy Nero is e torony tetejéről nézte Róma égsét. Nero arany palotájának boltozata alatt, nem oly régen, csoda szép mozaik padolatot találtak, a mely a köztársaság nem igen régi korszakából származhatott; rajzáknak kikeressett izlése, Mecoenas egykori nyaralójához való közelsége miatt igen nagy valószínűséggel a képzőművészetek e nagy barátja egykori tulajdonául állítható. Ezen épület tornyaiban, a melyek nem kevésbé finom és szép művészettel összeállított mozaikkal kiserítve valának, mint az ő műgonddal kisimított versei, ilhett sokat Horatius Mecoenas asztalánál.

*) Vad ősz. Svetoniusnál eltrajzát.

